

Međunarodna pomoć za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH s ciljem očuvanja vladavine prava

MAHIR SMAILBEGOVIĆ¹

*Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka
Bosna i Hercegovina*

Sažetak: Cilj ovog rada je utvrditi značaj međunarodne pomoći za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini kako bi se postigao adekvatan sigurnosni ambijent u pravosuđu u Bosni i Hercegovini kao trećem stubu vlasti, što će osigurati vladavinu prava. U ovom radu će se razmatrati oblast sigurnosti s posebnim akcentom na sigurnost pravosuđa, a koja je od izuzetnog značaja za rad sudova i tužilaštava. U radu će biti prezentirana uloga Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine. Međunarodna pomoć za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosuđa u BiH je od krucijalnog značaja za pravosuđe u Bosni i Hercegovini, što zahtijeva i buduću podršku međunarodne zajednice kroz projekte pomoći za jačanje kapaciteta.

Gljučne riječi: međunarodna pomoć za razvoj, pravosuđe, sudska policija, vladavina prava, sigurnost

Uvod

Pravosuđe ima posebnu ulogu u društvu jer kao garant pravde koja je temeljna vrijednost u državi u kojoj vlada pravo pravosuđe mora uživati povjerenje javnosti da bi uspješno obavilo svoje dužnosti. Stoga je neophodno zaštititi to povjerenje od svih vrsta napada. Sudije i tužioc i – nosioci pravosudnih funkcija (NPF) kao predstavnici trećeg stuba vlasti – garant su vladavine prava i predstavljaju simbol pravne države. Kada se govori o pravosudnom sistemu u Bosni i Hercegovini (BiH) u novijem periodu, neophodno je osvrnuti se na razdoblje koje je započelo Vašingtonskim sporazumom. Ovaj sporazum doveo je do usvajanja Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji u posebnoj poglavlju uređuje sudsku

¹ mahir.smailbegovic@fpn.unsa.ba

vlast u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH). Nakon toga, Dejtonski mirovni sporazum, s posebnim naglaskom na Aneks IV – Ustav BiH, dodatno je regulirao određene aspekte sudske vlasti i pravosudnog sistema u BiH.

Važno je istaknuti uvođenje institucije sudske policije, koja predstavlja novitet u pravosudno-sigurnosnom i policijskom sistemu. Sudska policija Federacije BiH prvi put je 1994. godine regulirana Ustavom Federacije BiH, u okviru poglavlja koje se odnosi na sudsku vlast. Ova regulativa je 1996. godine prenesena u zakonske propise. Na temelju tog modela, institucija sudske policije je normativno uređena, a kasnije je, prema istom ili sličnom principu, uspostavljena i na drugim nivoima vlasti u BiH.

Zakonom o sudskoj policiji iz 1996. godine osniva se sudska policija, utvrđuju njena ovlaštenja, ustrojstvo i sredstva za rad, te prava i obaveze, čime se uvodi posebna oblast sigurnosti prepoznata kao sigurnost pravosuđa, koja u ranijoj praksi nije bila dovoljno istražena oblast sigurnosti.

Ovaj rad djelimično predstavlja obradu magistarskog rada o temi „*Sigurnost pravosuđa u Federaciji Bosne i Hercegovine – mogućnosti i ograničenja*“ (Smailbegović, 2022), gdje su dijelovi tog rada prilagođeni specifičnim ciljevima ovog istraživanja kako bi se obradio pojam sigurnosti, kao i koncept sigurnosti pravosuđa, uz dodatne elaboracije. Na ovu analizu nadovezuje se dio rada koji analizira i elaborira međunarodnu pomoć za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija, čime se doprinosi širem razumijevanju uloge međunarodne zajednice u očuvanju i jačanju vladavine prava u BiH.

Da bi država građanima osigurala pravnu sigurnost, kao preduvjet nosiocima pravosudnih funkcija mora se osigurati da djeluju bez straha i prijatni od strane pojedinaca i organiziranih grupa. Stoga je potrebno kontinuirano jačati kapacitete sudskih policija u BiH koje su direktni akteri u očuvanju sigurnosnog ambijenta u pravosudnim institucijama.

Bosna i Hercegovina, kao država u tranziciji, zahvaljujući međunarodnoj pomoći za razvoj, poput transfera znanja i prenošenja iskustava, finansijskoj pomoći i sl., jača neophodne kapacitete i teži ka sopstvenom razvoju, odnosno napretku. U ovom radu bit će prikazan značaj međunarodne pomoći za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosudnih institucija i NPF-a u BiH sa ciljem očuvanja vladavine prava.

Međunarodna pomoć za razvoj

Međunarodna razvojna pomoć u savremenom kontekstu podrazumijeva podršku koju razvijene zemlje pružaju zemljama u razvoju kako bi im pomogle da dostignu viši nivo blagostanja i napretka. Ova pomoć obično uključuje finansijsku podršku od vlade zemlje koja je inicira, ali je važno razumjeti širi okvir razvojne pomoći, koja obuhvata i transfer znanja, razmjenu iskustava, podršku u razvoju civilnog društva te pomoć u oblikovanju javnih politika. Iako neki autori tvrde da veće i politički moćnije države članice Evropske unije koriste razvojnu pomoć kao alat za ostvarivanje vlastitih interesa i vanjskopolitičkih ciljeva, za zemlje u tranziciji, poput BiH, međunarodna pomoć ostaje ključna za njen opstanak, napredak i razvoj. Bez nje BiH ne bi mogla ostvarivati značajan napredak.

U knjizi *The Development of Aid* Gerard Van Bilzen ukazuje na to da su Sjedinjene Američke Države već četrdesetih godina prošlog stoljeća počele koristiti pojmove poput „saradnje“ i „pomoći“, s posebnim naglaskom na Latinsku Ameriku. On navodi da ovaj termin postaje još važniji nakon završetka Drugog svjetskog rata, kada je predsjednik Harry Truman u svom uvodnom govoru spomenuo „pomoć nerazvijenim područjima“. Pojam se uvodi u diskurs Ujedinjenih naroda od njihovog osnutka, a radna grupa koju je imenovao prvi generalni sekretar Trygve Lie u svom izvještaju iz 1951. godine koristi termin razvojne pomoći, navodeći je kao „pomoć nerazvijenim zemljama za raspodjelu bespovratnih sredstava u određene svrhe“. U rezoluciji 520 Ekonomsko-socijalno vijeće Ujedinjenih naroda pozvano je da izradi plan koji je dostavljen Generalnoj skupštini 1953. godine, a koji je uključivao osnivanje posebnog fonda za bespovratna sredstva i dugoročne zajmove s niskim kamatama za slabo razvijene zemlje čim to okolnosti dozvole.

Pojam sigurnosti u kontekstu pravosuđa

Prema Grizoldu (1992: 65) „Sigurnost je stanje u kojem je osiguran uravnotežen fizički, duhovni, duševni i materijalni opstanak pojedinca i društvene zajednice u odnosu prema drugim pojedincima, društvenoj zajednici i prirodi“.

Riječ sigurnost potječe od latinske riječi *securitas*, -ātis, koja označava „izvjesnost“ ili „jasno i pouzdano znanje o nečemu“. Zbog širokog spektra

značenja teško je postići opšteprihvaćenu definiciju sigurnosti. U suštini, sigurnost se odnosi na stanje u kojem se nešto ili neko osjeća zaštićeno i bezbjedno. Ovaj pojam koristi se u različitim kontekstima i za različite svrhe, bilo da se radi o pojedincima, organizacijama, vladama ili naučnoj zajednici. U najširem smislu, sigurnost može biti shvaćena kao odsustvo nesigurnosti ili odsustvo stvarne prijetnje po pojedinca ili društvo.

Pojam sigurnosti podrazumijeva stepen zaštićenosti ljudi od različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenog ugrožavanja, a naposljetku sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti (Beridan, 2001: 348).

Za Abazovića (2002: 250) „unutrašnja sigurnost se odnosi na unutrašnje stanje društva ili države, dok vanjska sigurnost znači odsustvo opasnosti ili prijetnji od strane drugih država“.

Sigurnost kao osnovno egzistencijalno pitanje ljudske zajednice vremenom je odvojena od drugih društvenih djelatnosti, a sve s ciljem ostvarivanja zajedničkih interesa grupe, nacije ili države. Objedinjavanjem naznačenih društvenih djelatnosti u sistemu nacionalne sigurnosti država pokušava osigurati vlastitu opstojnost, egzistenciju i funkciju, odnosno povećati otpornost od različitih oblika (vanjskih i unutrašnjih) ugrožavanja i povećati kvalitet života cjelokupnog društva (Cikotić i dr., 2018: 39).

Jasno definiranje pojmova sigurnosti i zaštite omogućava bolje razumijevanje okolnosti i olakšava kreiranje okruženja koje podržava nesmetano funkcioniranje sudske vlasti kao temeljnog stuba vladavine prava. U tom smislu, sigurnost se može sagledati kroz koncept javne sigurnosti, koja obuhvata sveobuhvatnu sigurnost zajednice i pojedinaca unutar nje. Posebno je važno osigurati uvjete u kojima će pojedinci zaduženi za donošenje ključnih odluka za funkcioniranje zajednice raditi u bezbjednom okruženju, slobodni od pritisaka i bilo kakvih uticaja.

Usvajanjem Zakona o sudskoj policiji 1996. godine u Federaciji BiH ustanovljena je specifična oblast sigurnosti, poznata kao sigurnost pravosuđa, koja do tada nije bila dovoljno istražena niti razvijena u okviru sigurnosnih praksi.

Da se radi o „posebnoj oblasti sigurnosti“ potvrđuje i činjenica da je ovo pitanje od krucijalnog značaja i važnosti za rad sudova i tužilaštava (pravosudnih institucija), odnosno za rad NPF-a, od kojih bez prethodno stvorenog adekvatnog sigurnosnog ambijenta u radu nije moguće očekivati poštivanje osnovnih principa nezavisnosti, nepristrasnosti i efikasnosti, pa se samim tim ne može očekivati ni visok stepen vladavine prava (Smailbegović, 2022: 4).

Funkcionalan i siguran sistem pravosuđa u BiH kao garant vladavine prava

U pogledu nadležnosti i unutrašnje organizacije, pravosuđe u BiH organizirano je u četiri izrazito nezavisna sistema (državni nivo, dva entiteta i Brčko distrikt BiH), što često ometa mogućnost rješavanja sukoba nadležnosti između državnih i entitetskih pravosudnih institucija. Takva organizacija pravosuđa posljedica je činjenice da nijedna od državnih nadležnosti u Ustavu čak ni indirektno ne podrazumijeva državnu prerogativu nad uređenjem pravosuđa ili bilo kojeg njegovog dijela. Jedino državno pravosudno tijelo koje je propisano Ustavom je Ustavni sud BiH. 2004. godine uspostavljeno je Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTVBiH) s nadležnošću za cjelokupno pravosuđe u BiH, kao samoregulatorno tijelo koje ima kao svoj glavni cilj očuvanje nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa u cijelosti.

Ključne institucije pravosudnog sistema koje djeluju u skladu s principima vladavine prava, nezavisnosti i zaštite prava građana u svakoj državi, pa i BiH, predstavljaju sudovi i tužilaštva, dok su NPF ključne osobe u pravosudnom sistemu koje imaju centralnu ulogu u osiguranju pravde, zaštiti zakona i vladavini prava.

Ljudska prava su prava koja pripadaju svakoj osobi samim činom rođenja, bez obzira na spol, rasnu ili etničku pripadnost, odnosno pripadaju svakom ljudskom biću. Ljudska prava su univerzalna (primjenjiva svugdje) i egalitarna (ista za sve). Mogu postojati kao prirodna ili zakonska prava u lokalnom, regionalnom, državnom ili međunarodnom zakonu.

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda usvojena je 1950. a stupila je na snagu 1953. godine i prvi je ikada obavezujući međunarodni dokument u oblasti ljudskih prava. BiH je 12. jula 2002. godine ratifikovala Evropsku konvenciju, ali je jedinstven primjer primjene

Evropske konvencije i prije ratifikacije, i to u skladu s Dejtonskim mirovnim sporazumom iz 1995. godine. U članu II stav 2. Ustava BiH propisano je da se u BiH „direktno primjenjuju prava i slobode garantovane Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima. Ovi akti imaju primat nad svim drugim zakonima“. Kao jedno od prava koje je zaštićeno Evropskom konvencijom i njenim protokolima između ostalih je i pravo na pravičan postupak u građanskim i krivičnim predmetima, i čije poštivanje je u sklopu pozitivne obaveze države, a upravo se od NPF-a očekuje da građanima osiguraju potpuno ostvarenje navedenog prava, što je moguće očekivati samo u sigurnom ambijentu i bez straha za vlastiti život ili život člana porodice, odnosno za imovinu.

Jedna od ključnih uloga pravosuđa je zaštita ljudskih prava i sloboda, a nezavisno i nepristrasno pravosuđe je garant vladavine prava i efikasne borbe protiv svih vidova kriminala, u postupcima gonjenja, procesuiranja i kažnjavanja počinitelja krivičnih djela. Da bi izvršavali ovu odgovornu dužnost koja im je povjerena, potrebno im je osigurati adekvatnu zaštitu jer ako NPF-i nisu adekvatno zaštićeni ili kada je njihov život ili život člana njihove porodice zbog prirode posla kojim se bave u opasnosti tada i njihova profesionalnost postaje upitna. Da bi NPF svoj posao obavljao neovisno i nepristrasno i kao takav bio temelj funkcionalnog pravosudnog sistema u državi i građanima garantovao vladavinu prava, potreban mu je adekvatan sigurnosni ambijent, odnosno garant da zbog posla koji obavljaju, odnosno da zbog odluka koje trebaju donijeti ili su donijeli, ne smiju biti izloženi prijetnjama i napadima.

Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE) navodi da su sudijama „povjerene najvažnije odluke o životu, slobodi, pravima, dužnostima i imovini građana“ (navodi iz osnovnih principa UN-a, ponovljeni u Pekinškoj deklaraciji; i članovima 5. i 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima). Njihova nezavisnost nije prerogativ ili privilegija koja je u njihovom ličnom interesu, već u interesu vladavine prava i onih koji traže ili očekuju pravdu (CCJE, 2021).

Kada govorimo o sigurnosnom ambijentu, isti predstavlja važan segment funkcioniranja pravosuđa, misleći prvenstveno na sigurnost zgrada pravosudnih institucija i sigurnost NPF-a i drugih uposlenika u njima. Za pravilno funkcioniranje i postizanje optimalnih rezultata pravosuđa, pored svih relevantnih elemenata, od ključne važnosti je i sigurnost NPF-a,

članova njihovih porodica, njihove imovine, kao i sigurnost pravosudnih institucija. Stoga svaka vrsta napada, kao i upućene prijetnje ozbiljno ugrožavaju pravosudni sistem, te iz navedenog proizlazi da je sigurnosni ambijent pravosuđa, odnosno NPF-a, članova njihovih porodica, uposlenika pravosudnih institucija, kao i pravosudne institucije, osnovni preduvjet za vladavinu prava i nezavisno i nepristrasno pravosuđe.

Pitanja sigurnosti zgrada pravosudnih institucija i procjene stepena sigurnosti, koja zahtijeva adekvatno stručno znanje, povjereno je nadležnoj sudskoj policiji u BiH. Vodeći se činjenicom da NPF ostatku populacije garantuje zaštitu ljudskih prava i sigurnost, pitanje njihove sigurnosti se ne smije rješavati shodno općem načelu kojim se sigurnost garantuje svim građanima, već u odnosu na njih mora postojati poseban sistem zaštite.

Sudska policija u BiH i njena uloga za sigurno pravosuđe u BiH

Iako se institucija sudske policije često smatra ključnim dijelom sistema sigurnosti pravosuđa, važno je naglasiti da zbog kompleksnog ustrojstva BiH njene nadležnosti nisu ujednačene na svim nivoima vlasti. Na državnom nivou sudska policija je zadužena za sigurnost pravosuđa samo u određenim aspektima, kao što su zaštita objekata pravosudnih institucija BiH te sigurnost sudija, tužilaca i drugih pravosudnih radnika, ali isključivo tokom obavljanja njihovih radnih obaveza, odnosno po mjestu rada.

Kada se razmatraju entitetske institucije sudske policije, može se zaključiti da su organizacija i nadležnosti uglavnom slične, uz napomenu da je novim Zakonom o sudskoj policiji Federacije BiH iz 2020. godine došlo do određenih promjena.

Nadležnosti Sudske policije u Federaciji BiH obuhvataju sve aspekte sigurnosti pravosuđa, jer za razliku od svih drugih institucija sudske policije nadležna je za sigurnost i zaštitu svih zgrada pravosudnih institucija u FBiH, sigurnost i zaštitu NPF-a te članova njihovih porodica po mjestu rada, stanovanja i u pokretu u slučajevima kada je zbog sudijsko-tužilačke dužnosti koju obavljaju ugrožena njihova sigurnost, zaštitu njihove imovine, te u konačnici zaštitu svjedoka koji imaju poseban status u krivičnom postupku. Ovome treba dodati i širok spektar nadležnosti Sudske policije u Federacije BiH u odnosu na posebne odjele Vrhovnog suda Federacije BiH i Federalnog tužilaštva, čija uspostava je definirana Zakonom o

suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji BiH. Za razliku od Federacije BiH, od značaja je napomenuti da su nadležnosti Sudske policije Republike Srpske (RS) nešto uže s obzirom na to da su ograničene u segmentu vezanom za sigurnost i zaštitu tužilaštava, te nepotpuno i neprecizno definirane u odnosu na sigurnost i zaštitu sudija i tužilaca izvan mjesta rada (Smailbegović, 2022: 5).

Kao najmanji oblik organiziranja može se ukazati na Sudsku policiju Brčko distrikta BiH (BDBiH) koja je organizirana u okvirima Pravosudne komisije BDBiH i koja u oblasti sigurnosti i zaštite ima isključive nadležnosti u okvirima zgrada pravosudnih institucija BDBiH i NPF-a samo po mjestu rada (ibid.).

Ovakav model organizacije ključan je za ukupno funkcioniranje pravosuđa, ali uzimajući u obzir da slični modeli sigurnosti pravosuđa nisu zastupljeni u regionu, a prisutni su samo u nekoliko zemalja EU i u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) u okviru Maršalske službe, faktori poput složenosti organizacije države, nedostatka iskustva i tranzicijskog perioda usporavaju unapređenje ove oblasti sigurnosti. Ipak, neosporno je da će, s obzirom na uvjete za organizaciju i unapređenje rada pravosuđa tokom procesa pristupanja EU, kao i izazove koje donose složeni oblici organiziranog kriminala i korupcije, biti nužno da ova oblast sigurnosti prođe kroz značajne promjene. Ove promjene će imati za cilj usklađivanje i povećanje efikasnosti sistema kako bi se omogućio brz odgovor na svaki oblik prijetnje ili napada na pravosuđe i njegov integritet.

Sigurnost NPF-a kao pojedinaca u ovom kontekstu predstavlja stanje koje se procjenjuje na temelju stepena ugroženosti, a realizuje se putem redovnog i vanrednog osiguranja. Ova zaštita obuhvata fizičke i tehničke mjere sigurnosti, koje provode nadležne institucije sudske policije ili druge policijske agencije, u skladu s prethodno izvedenim sigurnosnim procjenama.

Specifični izazovi za sudsku policiju u segmentu sigurnosti i zaštite NPF-a, uključuju stalni nadzor kretanja i dešavanja u društvu, s posebnim osvrtom na okolnosti koje ukazuju na ugrožavanje sigurnosti NPF-a, što s druge strane iziskuje budnost sudske policije da bude spremna odgovoriti preventivnim i represivnim mjerama fizičke i tehničke zaštite i dostizanjem visokog nivoa stepena sigurnosti (ibid.).

U posljednjim godinama obim i nasilna priroda krivičnih djela koja se procesuiraju pred pravosudnim institucijama u BiH postali su znatno složeniji i učestaliji. Ovo se odnosi na osumnjičena ili optužena lica koja su odgovorna za teška krivična djela poput organiziranog kriminala, trgovine drogom, trgovine ljudima, ubistava, ratnih zločina, nanošenja teških tjelesnih povreda i sličnih prekršaja, te su zabilježena i djela nasilja i prijetnje upućene NPF-ima koji su angažovani u procesu kaznenog gonjenja počinitelja. „Sigurnosnim procjenama upućenih prijetnji NPF koje provodi sudska policija, tretiraju se one prijetnje koje su izgledne, odnosno one prijetnje koje moraju sadržavati aspekte ozbiljnosti i ostvarivosti prijetnje“ (ibid., 39).

Povećana dostupnost tehnologije i informacija predstavlja i izazov i priliku za efikasnu zaštitu sudskog procesa. Da bi se nosile s tim izazovima, sudske policije moraju kontinuirano unapređivati svoje personalne i materijalne resurse, kao i aktivno učestvovati u obuci svojih službenika te raditi na podizanju sigurnosne kulture među NPF-ima. Ove aktivnosti mogu biti ostvarene uz podršku i finansijsku pomoć međunarodnih organizacija.

Određivanju zaštite i načinu provođenja zaštite u pravilu bi trebale prethoditi sigurnosne procjene koje na visoko profesionalan i ozbiljan način treba provesti policijska agencija nadležna za zaštitu, a u saradnji s policijskim i drugim organima koji imaju direktna ili indirektna saznanja u vezi s ugrožavanjem sigurnosti osobe kojoj se određuju mjere zaštite (Helić et al., 2014: 10).

Kada govorimo o šticećenim sudijama i tužiocima, odnosno NPF-u

Potrebno je istaknuti da se ovdje ne radi o tzv. šticećenim osobama prema kojima će se mjere zaštite preduzimati odmah nakon što sudije ili tužiocci stupe na dužnost, kako je to praksa u slučaju preuzimanja određenih funkcija u organima zakonodavne i izvršne vlasti, već o osobama koje status šticećene osobe mogu dobiti tek nakon što njihova sigurnost ili sigurnost članova njihove porodice bude ozbiljno ugrožena zbog posla koji obavljaju (ibid.).

Sigurnost NPF-a zahtijeva poseban pristup, koji se ne može svoditi na opće principe zaštite sigurnosti svih građana. S obzirom na specifične dužnosti koje obavljaju, za njihovu sigurnost mora postojati poseban sistem zaštite, koji je ključan za očuvanje njihove nezavisnosti i nepristrasnosti.

Ovaj sistem ne samo da osigurava temeljne principe vladavine prava već i štiti osnovna ljudska prava, uključujući pravo na život. NPF moraju biti zaštićeni ne samo zakonskim rješenjima već i konkretnim mjerama zaštite koje će ih štititi od prijetnji i napada zbog obavljanja svojih dužnosti. Ako nisu adekvatno zaštićeni, te ako njihovi životi ili životi njihovih porodica dođu u opasnost zbog prirode njihovog posla, to može ozbiljno ugroziti njihovu profesionalnost, čime se direktno dovodi u pitanje vladavina prava i pravo na pravično suđenje.

Prijetnje i napadi usmjereni na članove uže porodice NPF-a imaju isti cilj kao i prijetnje ili napadi na same NPF. Ovakvi napadi predstavljaju prijetnju sigurnosti NPF-u jer kroz zastrašivanje i prijetnje nastoje uticati na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost NPF-a. „Uvažavajući činjenicu šta svakom čovjeku predstavlja član uže porodice, a posebno npr. maloljetno dijete, jasno je da će svaka prijetnja ili napad kojim će život članova porodice sudije ili tužioca biti doveden u opasnost, dovesti do toga da će i profesionalnost sudije ili tužioca možda postati upitna (ibid., 18).

Pružanje mjera zaštite iziskuje velike finansijske, personalne i materijalno-tehničke resurse, a u pravilu pružanje mjera zaštite u okvirima nadležnih policijskih agencija provode posebno ustrojene, obučene i opremljene organizacione jedinice. Dakle, mjere neposredne fizičke zaštite mogu provoditi samo službenici koji su, pored osnovnih edukacija, dodatno i posebno educirani i za ovu vrstu poslova i zadataka, te koji se stalno usavršavaju (ibid., 10).

U Platformi za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u BiH, koju je izradila Radna grupa za sigurnost pravosudnih institucija i NPF-a u BiH, a koja egzistira pri VSTV-u BiH i uz podršku Vijeća Evrope, ukazano je da

Kada je u pitanju sigurnost zgrada pravosudnih institucija, prije svega bitno je napomenuti evidentnu činjenicu da je većina zgrada pravosudnih institucija smještena na neadekvatnim lokacijama, koje sa aspekta sigurnosti ne zadovoljavaju ni minimum potrebnih uvjeta za adekvatnu zaštitu zgrada, te samim tim i NPF i drugih zaposlenika u zgradi (VSTVBiH, 2022: 30).

U okviru Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i NPF-a u BiH analizirano je stanje sigurnosti pravosuđa u BiH te je o pitanju lokacija zgrada pravosudnih institucija utvrđeno da:

lokacije zgrada u kojim su smješteni sudovi i tužilaštva su neadekvatne, odnosno zgrade navedenih institucija se uglavnom nalaze u užim gradskim zonama i ne postoje tehničke mogućnosti da se oko zgrade postavi zaštitna ograda ili druge odgovarajuće prepreke, a u određenim slučajevima u istim zgradama su pored pravosudnih institucija smješteni drugi organi i institucije (privatne firme, banke, trgovine – trafike i slično) (VSTVBiH, 2011: 6).

Helić i saradnici (2014: 10) tvrde da: „(k)ada je u pitanju način izvršenja poslova osiguranja zgrada pravosudnih institucija, odnosno taktika i metodika izvršenja ovih poslova, može se konstatirati da se predmetni poslovi izvršavaju zavisno od raspoloživih personalnih i materijalno-tehničkih resursa nadležnih institucija sudske policije“, te da sve institucije sudske policije u BiH poduzimaju sve raspoložive mjere i radnje fizičke i tehničke zaštite u pogledu osiguranja zgrada i imovine pravosudnih institucija i sudske policije.

Koristeći se induktivnom metodom utvrđivanja objektivnog stanja opremljenosti i raspoloživosti resursa potrebnih za adekvatnu zaštitu zgrada pravosudnih institucija, ekspertna radna grupa za izradu Platforme za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u BiH došla je do zaključka da je

nesporna činjenica da sve sudske policije u BiH uglavnom nemaju dovoljne personalne i materijalno-tehničke kapacitete, zbog čega, u odnosu na osiguranje zgrada pravosudnih institucija, prioritet daju izvršenju naredbi pravosudnih institucija (dovođenje, sprovođenje i zadržavanje lica, pomoć u provedbi drugih sudskih odluka i sl.) s obzirom na to da od realizacije ove vrste naredbi direktno zavisi rad pravosudnih institucija na konkretnim predmetima (VSTVBiH, 2022: 32),

zbog čega je iste potrebno dodatno jačati kroz različite fondove, odnosno međunarodnu pomoć.

Preduvjet za određivanje nivoa zaštite pravosudne institucije je svakako sigurnosna procjena koju za svaku zgradu, koja se redovno osigurava, pojedinačno treba sačiniti nadležna organizaciona jedinica sudske policije, a koja, pored ostalog, treba sadržavati elemente vezane za unutrašnjost objekta, vanjski dio objekta i okolinu objekta. Ovdje se još može napomenuti da osiguranje

objekata ne podrazumijeva uvijek i isključivo prisustvo službenika sudske policije, odnosno fizičko osiguranje, već osiguranje objekta može biti i tehničko, te kombinirano osiguranje, odnosno osiguranje koje istovremeno obuhvata i mjere fizičkog i tehničkog osiguranja. Iz već navedenog je nesporno da su institucije sudskih policija odgovorne za sigurnost zgrada pravosudnih institucija te da je za osiguranje neophodnog sigurnosnog ambijenta potrebna i određena tehnička opremljenost sudskih policija (Smailbegović, 2022: 55).

Procjena sigurnosti objekata pravosudnih institucija zahtijeva specijalizovano stručno znanje. Stoga je od ključne važnosti da se u sve aktivnosti koje mogu uticati na sigurnost ovih objekata, kao i na osobe koje rade ili borave u njima, pravovremeno uključi nadležna organizaciona jedinica sudske policije.

Bitan segment u provođenju poslova osiguranja i zaštite pravosudnih institucija, pored fizičke zaštite koju u smislu pozitivnih zakonskih propisa pruža sudska policija, predstavlja i tehnička zaštita, kojom se, pored poboljšanja sveukupne sigurnosti NPF-a i zgrada pravosudnih institucija, omogućava naknadno utvrđivanje posljedica koje su dovele do eventualnog ugrožavanja sigurnosti pravosudnih institucija, NPF-a, te razjašnjavanja konkretnih situacija vezanih za eventualne incidente do kojih može doći u zgradi pravosudnih institucija iz kojeg razloga je neophodno kontinuirano unapređenje sistema tehničke zaštite pravosudnih institucija, a kako to propisuju Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH donesene od VSTV-a BiH 2011. godine.

Međunarodna pomoć za jačanje sigurnosti pravosuđa u BiH i uloga Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH u ostvarivanju iste

Sigurnosna strategija zapadnoevropskih zemalja ispoljava se kroz sljedeće dimenzije

Prva dimenzija je tradicionalna koncepcija sigurnosne i odbrambene politike, gdje je cilj odbrana teritorije države ili grupe država od jasno definirane spoljašnje vojne prijetnje. Druga dimenzija razmatra ideju uzajamne međuzavisnosti između država. Na taj

način nacionalna sigurnost je shvaćena u zavisnosti od sveukupne međunarodne stabilnosti i poštivanja međunarodnih normi. Sa ovom dimenzijom se fokus u sigurnosnoj i odbrambenoj politici tako pomjera ka neteritorijalnim sigurnosnim prijetnjama. Izvori nesigurnosti često nisu razmatrani u zavisnosti od drugih država, ali jesu u zavisnosti od drugih pitanja kao što su etnički konflikti, međunarodni kriminal i terorizam (Kožljak, 2008: 183).

Shodno citiranom,

Tendencija međunarodnih sigurnosnih tokova, prvenstveno zapadnih, premještena je sa prve dimenzije – odbrane teritorije, ka dimenzijama jednog šireg sigurnosnog koncepta. Bez obzira na nastojanja daljeg razvoja i djelovanja ključnih sigurnosnih organizacija u evroatlantskom regionu, te kontinuiran razvoj njihovih sopstvenih strategija, saradnja i njihovo zajedničko djelovanje u ključnim segmentima je vrlo vjerovatno i izvjesno (ibid.).

Iz naprijed navedene strategije možemo nedvojbeno zaključiti potrebu međunarodne saradnje i jačanja kapaciteta, odnosno razvoja „slabijih“ država s ciljem očuvanja globalne sigurnosti i vladavine prava. Međunarodna pomoć za razvoj u kontekstu jačanja sigurnosti pravosudnih institucija i NPF-a u BiH s ciljem očuvanja vladavine prava je od velikog značaja za BiH, te kroz projekte realizovane u prethodnim godinama stepen sigurnosti u pravosudnim institucijama podignut je na mnogo viši nivo.

Kako pružanje mjera zaštite zgrada pravosudnih institucija i NPF-a iziskuje velike finansijske, personalne i materijalno-tehničke resurse, kojima ne raspolaže sudska policija, iste je neophodno kontinuirano jačati, te je međunarodna pomoć za jačanje potrebnih kapaciteta, a s ciljem očuvanja vladavine prava u BiH, neophodna. Kako je prepoznata potreba, na prijedlog nadležnih institucija, VSTVBiH je donio odluku o formiranju Radne grupe za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija, kao i drugih sigurnosnih aspekata, u čiji sastav su imenovani predstavnik VSTV-a BiH, Međunarodnog programa pomoći u kriminalističkoj obuci, Ministarstva pravde BiH i predstavnika sudskih policija i drugih policijskih agencija.

Odlukom o uspostavi i imenovanju određeni su i zadaci radne grupe, i to:

- utvrđivanje minimalnih standarda u vezi s pitanjima sigurnosti, odnosno osiguranja i zaštite zgrada sudova i tužilaštava;
- rješavanje pitanja adekvatnih mjera i zaštite ugroženih sudija i tužilaca, odnosno sudija i tužilaca pod prijetnjom, što bi, pored stvaranja potrebnih preduvjeta za provođenje navedenih poslova, podrazumijevalo i dodatnu edukaciju službenika sudske policije, ali i nosilaca pravosudnih funkcija;
- analiza i davanje preporuka za eventualno usaglašavanje i izmjene zakonskih i podzakonskih propisa koji propisuju status službenika sudske policije, ovlaštenja sudske policije, pravila i procedure postupanja u konkretnim slučajevima i slično;
- analiza trenutnih personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta i davanje preporuka za eventualno povećanje broja službenika, dodatna materijalno-tehnička sredstva, opremu i prostorne kapacitete, dodatnu obuku službenika i slično;
- i druga pitanja od značaja za rad i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u BiH s aspekta sigurnosti i ovlaštenja sudske policije.

Radna grupa je, shodno zadacima, 2011. godine izradila Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH.

Radna grupa za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija kao i drugih sigurnosnih aspekata je kao privremeno radno tijelo kroz svoj rad prerasla u stalno radno tijelo VSTV-a Radnu grupu za sigurnost NPF-a i pravosudnih institucija sa istim zadacima, te je ista u cilju stvaranja sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija i NPF-a 2017. godine izradila Smjernice standarda i mjera sigurnosti za upotrebu u projektima rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih zgrada pravosudnih institucija i projektima nabavke opreme za tehničku zaštitu zgrada pravosudnih institucija (Smailbegović, 2022: 60).

Zahvaljujući podršci Vijeća Evrope, Radna grupa za sigurnost pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija pri VSTV-u BiH je 2022. godine izradila Platformu za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u BiH prema kojoj je

Analizom uočenih problema, donesen je zaključak da je potrebno nastaviti kontinuiran rad na popravljaju trenutnog stanja. Stručni organi, koji predstavljaju sudske policije na svim nivoima u BiH, prepoznali su mogućnost da kroz projekte Savjeta/Vijeća Evrope (SE/VE), pokrenu izradu strateškog dokumenta koji bi sistemski obuhvatio stalne procjene, te uz postojeća zakonska rješenja i realizaciju stalnih zadataka, doprinio osiguranju načela pravde i vladavine prava u BiH (VSTVBiH, 2022: 6).

Cilj dokumenta je analiza postojećeg stanja, identifikovanje problema te donošenje zaključaka koji bi bili osnova za izradu Strategije unapređenja lične i opšte sigurnosti NPF-a i pravosudnih institucija u BiH. U pogledu međunarodne saradnje kao mogućnost je ostavljena, između ostalih, odnosno pored jačanja personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta sudskih policija, i mogućnost finansiranja iz EU fondova. Istaknuto je da zbog nedostatka ljudskih i materijalno-tehničkih resursa u pravosudnim institucijama i sudskoj policiji sigurnosni uvjeti za nesmetan rad pravosudnih tijela nisu zadovoljeni.

Zahvaljujući međunarodnoj pomoći, odnosno finansiranju iz različitih fondova u nekim pravosudnim institucijama su stvoreni preduvjeti za kontradiverzioni pregled osoba i prtljaga prilikom ulaska u zgradu, oduzimanje mobilnih telefona, ulazak na posebne službene ulaze i sl., te je potrebno strateški planirati da se takva praksa, uz međunarodnu pomoć i finansiranje primijeni i na ostale pravosudne institucije.

VSTVBiH je tokom sjednice održane 5. i 6. septembra 2018. godine usvojio zaključak u pogledu sigurnosti pravosudnih institucija i NPF-a, te

smatra da je potrebno povećati tehnički nivo opremljenosti pravosudnih institucija na ovom polju, čime bi se sigurnosni ambijent podigao na višu razinu. U skladu s tim već je pripremljen i implementiran jedan projekt kroz Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA budžet za 2012. godinu), ali s obzirom na veliki broj objekata i limitirane ljudske resurse u sudskoj policiji neophodno je u saradnji sa Sekretarijatom VSTV-a BiH razvijati nove projekte kako bi se mobilizirali postojeći fondovi pri EU i kod drugih donatora, što bi direktno uticalo na poboljšanje cjelokupnog stanja sigurnosti u pravosuđu u BiH u bližoj budućnosti (VSTVBiH, 2018).

Kroz Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA budžet za 2012. godinu) realizovan je „Projekt unapređenja efikasnosti pravosuđa“ u okviru kojeg su osigurana sredstva i izvršena nabavka, isporuka i ugradnja sigurnosne opreme za podršku u radu sudskim policijama, prema sljedećem:

- Specijalna policijska vozila za transport osoba lišenih slobode
- Metal detektorskih vrata
- Sistem tehničke zaštite za zgradu pravosudnih institucija u Tuzli, gdje su smješteni Kantonalni sud u Tuzli, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona i Općinski sud u Tuzli
- Specijalna policijska oprema

Također, Evropska unija u partnerstvu s VSTV-om BiH, kroz Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA budžet za 2019. godinu), realizuje projekt „Unapređenje sigurnosti u pravosuđu“, koji je dio šireg paketa pomoći Evropske unije a koji se odnosi na modernizaciji zgrada sudova i tužilaštava širom BiH u okviru podrške jačanju vladavine prava i jačanju efikasnosti, obezbijedila je sredstva u iznosu od preko 4,1 milion eura kako bi se nabavila sigurnosna oprema za zaštitu zgrada pravosudnih institucija i NPF-a, kao i efikasniji rad sudskih policija u BiH. Sveobuhvatni cilj ovog višemilionskog projekta je stvaranje adekvatnog sigurnosnog ambijenta za neometano i efikasno funkcioniranje pravosudnih institucija uvođenjem modernih tehničkih rješenja za nadzor objekata i kontrolu posjetilaca te korištenje specijalnih vozila za transport osoba lišenih slobode. Osigurana sredstva namijenjena su za nabavku sigurnosne opreme za podršku u radu sudskim policijama, prema sljedećem:

- Specijalna policijska vozila za transport osoba lišenih slobode
- Specijalni autobus za transport 16 osoba lišenih slobode
- Metal detektorskih vrata
- X-ray (rendgen) uređaji za kontrolu prtljaga
- Ručni metal detektori
- Sistem tehničke zaštite za sve institucije u Kantonu 10, Srednjobosanskom kantonu i regiji Banja Luka

S obzirom na veliki broj objekata pravosudnih institucija u BiH i limitirane ljudske resurse u sudskoj policiji, neophodno je da Sekretarijat VSTV-a BiH razvija nove projekte kako bi se mobilizirali postojeći fondovi pri EU i kod drugih donatora, što bi direktno uticalo na poboljšanje cjelokupnog stanja sigurnosti u pravosuđu u BiH u bližoj budućnosti.

Prema podacima raspoloživim na *web*-stranici VSTV-a BiH (2023)

Projekt „EU podrška reformama pravosuđa u BiH“ – IPA 2019, koji implementira VSTVBiH, nastavak je kontinuirane podrške Evropske unije pravosuđu BiH. Cilj projekta je unapređenje integriteta, odgovornosti, kredibiliteta, transparentnosti, efikasnosti, kvaliteta rada pravosuđa i njegovo usklađivanje s pravnim tečevinama EU i važećim evropskim standardima. Aktivnosti projekta usmjerene su na rad s domaćim pravosudnim institucijama, resornim ministarstvima, nevladinim organizacijama, akademskom i biznis zajednicom, agencijama za provođenje zakona, privrednim komorama i drugim relevantnim partnerima s ciljem provođenje reforme pravosuđa u BiH.

Navedenim projektom povećan je stepen sigurnosti pravosudnih institucija i ojačani su kapaciteti sudskih policija. Očekuje se da će ostvareni rezultati značajno doprinijeti zaštiti pravosudnih institucija i NPF-a u njima.

Zahvaljujući međunarodnoj pomoći, obnovljen je niz zgrada pravosudnih institucija koje su izgrađene ili obnovljene u skladu sa standardima sigurnosti i uz preporuke stručnih osoba sudskih policija, čime se stepen sigurnosti u njima podigao na viši nivo. Samim stvaranjem potrebnog sigurnosnog ambijenta za nesmetan rad NPF-a i drugih uposlenika u novoizgrađenim ili rekonstruiranim zgradama pravosudnih institucija osigurani su potrebni sigurnosni uvjeti za njihov nesmetan i efikasan rad te očuvanje vladavine prava u BiH. Navedene projekte finansirale su Delegacija Evropske unije, Kraljevina Švedska, EU4Justice, Vlada Kraljevine Norveške, Međunarodni program pomoći u kriminalističkoj obuci – ICITAP, i mnoge druge organizacije i ambasade.

Prema riječima predsjednika VSTV-a BiH Halila Lagumdžije radi se o uspješnoj provedbi prve faze projekta „EU podrška reformama pravosuđa u BiH“ koja je donijela pozitivne rezultate, uključujući porast broja osuđujućih presuda u predmetima korupcije i organiziranog kriminala,

poboljšan kvalitet optužnica te plansko i sistemsko rješavanje starih predmeta, a rezultati projekta predstavljeni su na konferenciji održanoj 26. januara 2024. u Sarajevu, uz prisustvo više od 130 predstavnika pravosuđa, ministarstava pravde, međunarodnih partnera, medija i nevladinih organizacija.

Opredijeljenost VSTV-a BiH da radi na unapređenju vladavine prava i usklađivanju pravosuđa s evropskim standardima evidentna je u uspješnoj realizaciji ovog projekta. Implementacija Projekta značajno je doprinijela primjeni mjera sadržanih u Reformskom programu za period 2021–2023. godine, koje se odnose na kvalitet, integritet i efikasnost pravosuđa, borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije te kapacitete VSTV-a BiH i saradnju s vanjskim akterima (VSTV BiH, 2024).

Ambasador EU u BiH Johann Sattler tokom predstavljanja projekta „EU podrška reformama pravosuđa u BiH – IPA 2019 i IPA 2022“ rekao je da je

2024. godina prilika za BiH na njenom evropskom putu. Važan je Plan rasta, koji može donijeti više od jedne milijarde eura BiH. Jačanje vladavine prava je ključno kako bi se iskoristile ove prilike i ostvario napredak u oblasti vladavine prava i funkcioniranja pravosuđa (VSTVBiH, 2024).

Ulaganje u obnovu i izgradnju pravosudnih institucija prepoznato je kao važan segment za uspostavljanje funkcionalnog pravnog sistema u BiH, čime se institucije dodatno približavaju građanima i podižu svoju efikasnost, te su međunarodne organizacije za projekte rekonstrukcije i izgradnje pravosudnih institucija izdvojile značajna finansijska sredstva.

Projektima koje realizuje VSTVBiH, uz finansijsku podršku Evropske unije, sudske policije u BiH značajno su pomognute kroz nabavku vozila, uređaja i opreme čija upotreba u obavljanju svakodnevnih zadataka doprinosi unapređenju efikasnosti i profesionalnosti u radu pravosudnih institucija i NPF-a. Slijedom navedenog nesporno proizlazi i činjenica da je međunarodna pomoć neophodna za očuvanje i podizanje stepena sigurnosti pravosudnih institucija, te iz Zaključaka VSTV-a BiH povodom ugrožavanja sigurnosti NPF-a u BiH između ostalog proizlazi da je „sigurnost sudija i tužilaca preduvjet nezavisnosti pravosuđa“ (VSTVBiH, 2018), gdje je ukazano na značaj sigurnosti pravosudnih institucija i

NPF-a, analizirano trenutno stanje sigurnosti pravosuđa u BiH i istaknut značaj sigurnosti u kontekstu nezavisnosti sudija i tužilaca.

Zaključci koji su usvojeni doprinijet će unapređenju sigurnosti pravosudnih institucija, NPF-a i zaštiti svjedoka pred pravosudnim institucijama, i prema njima sigurnost pravosuđa je jedan od temeljnih predujeta za profesionalno, nezavisno i nepristrasno pravosuđe, za ozbiljnu borbu protiv organiziranog kriminala, korupcije i procesuiranje drugih teških krivičnih djela, kao i za postupanje u drugim postupcima koji se vode pred sudovima (npr. građanska oblast). Također, sigurnost pravosuđa mora obuhvatiti sigurnost i zaštitu zgrada pravosudnih institucija, NPF-a i njihove imovine, članova uže porodice, zaposlenika u pravosudnim institucijama i svjedoka te bi i svi segmenti sigurnosti pravosuđa koji obuhvaćaju mjere fizičko-tehničke zaštite trebali biti uređeni u okvirima jedne policijske agencije, i to shodno mogućnostima u okvirima Sudske policije.

Zaključak

Kako je elaborirano u ovom radu, sigurnost pravosuđa i vladavina prava neraskidivo su povezani, pri čemu je zaštita NPF-a i pravosudnih institucija ključni predujjet za nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe. Kada je sigurnost NPF-a ugrožena zbog prirode njihovog posla, dovedena je u pitanje ne samo njihova profesionalnost već i vladavina prava te pravo građana na pošteno suđenje. Nezavisno pravosuđe garantuje zaštitu ljudskih prava i efikasnu borbu protiv kriminala, a uspostavljanje adekvatne zaštite za NPF neophodno je kako bi oni svoje dužnosti obavljali bez prijetnji, napada ili uznemiravanja, čime se osiguravaju temelji pravne države i povjerenje građana u pravosudni sistem.

BiH kao država u tranziciji, zbog ograničenih finansijskih sredstava pravosudnih institucija i nadležnih sudskih policija u BiH, ne može samostalno ostvariti dovoljan stepen sigurnosti za NPF i pravosudne institucije. Pružanje zaštite NPF-u i pravosudnim institucijama zahtijeva značajna finansijska sredstva za jačanje personalnih i materijalno-tehničkih resursa, koja sudska policija i pravosudne institucije u BiH ne posjeduju u dovoljnoj mjeri. Međunarodna pomoć je ključna za jačanje sigurnosnih kapaciteta kroz finansiranje u okviru različitih projekata za tehničko opremanje te obučavanje i usavršavanje službenika sudskih

policija u BiH, a što omogućava unapređenje sigurnosnih standarda u pravosudnim institucijama (npr. nabavka, ugradnja i adekvatna primjena sistema videonadzora, sistem kontrole ulaska osoba i prtljaga, sistem kontrole pristupa, protuprovalni sistem, protupožarni sistem i dr.). Projekti realizovani uz međunarodnu podršku, podigli su nivo sigurnosti, ali je u budućnosti međunarodna pomoć i dalje potrebna kako bi se kroz kontinuiranu međunarodnu pomoć u BiH osigurao neophodan sigurnosni ambijent za NPF i pravosudne institucije, čime se garantuju preduvjeti za vladavinu prava, kao i nezavisno i nepristrasno pravosuđe.

Dosadašnja međunarodna pomoć značajno je unaprijedila sigurnost pravosudnih institucija i NPF-a u BiH kroz različite oblike podrške, uključujući tehničko opremanje koje iziskuje značajna finansijska sredstva. Glavni donatori, poput EU, Švedske, Norveške i međunarodnih programa poput ICITAP-a, uložili su sredstva u projekte modernizacije tehničke zaštite objekata pravosudnih institucija i jačanja sudske policije, čime je povećan nivo sigurnosti u sudovima i tužilaštvima širom BiH. Ostvareni ciljevi ogledaju se kroz implementaciju mjera tehničke zaštite (metal-detektorska vrata, specijalna vozila i oprema, sistem tehničke zaštite), unapređenje rada sudskih policija i stvaranje sigurnosnog ambijenta za neometano funkcioniranje pravosuđa. Platforme za izradu strategije sigurnosti pravosuđa i Smjernica VSTV-a osigurale su sistemski pristup u analizi i rješavanju sigurnosnih izazova. U budućnosti fokus treba biti na kontinuiranom osiguravanju finansiranja iz EU fondova i drugih izvora, te na razvoju dodatnih projekata koji će obuhvatiti jačanje kapaciteta sudske policije, unapređenje sigurnosti pravosudnih objekata i zaštitu NPF-a. Sigurnost pravosudnih institucija direktno doprinosi jačanju vladavine prava, borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala te integraciji BiH u evropske pravne standarde.

Sigurnost pravosuđa ključni je preduvjet za osiguranje prava na pravičan postupak kao temeljnog prava zaštićenog Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Da bi NPF mogao građanima omogućiti ostvarenje ovog prava, mora djelovati u sigurnom okruženju, bez straha za vlastiti život, imovinu ili sigurnost članova porodice. Kontinuirano jačanje kapaciteta sudske policije u BiH kao glavnih aktera očuvanja sigurnosnog ambijenta u pravosudnim institucijama i implementacija mjera tehničke zaštite, uključujući zaštitu zgrada i NPF-a, od suštinskog je značaja, a za realizaciju istog neophodno je potrebna međunarodna pomoć.

Literatura

- Abazović, M. 2002. *Državna bezbjednost: Uvod i temeljni pojmovi*. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.
- Andrijević, B. 2004. *Ekonomika nacionalne obrane i sigurnosti*. Zagreb: Artgraf d.o.o. i Ekonomski fakultet Zagreb.
- Bajramović, Z. 2016. *Upravljanje ljudskim resursima sigurnosnog sektora Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Beridan, I. 2008. *Politika i sigurnost*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Beridan, I., Tomić, I., Kreso, M. 2001. *Leksikon sigurnosti*. Sarajevo: DES.
- Cikotić, S. 2010. *Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
- Cikotić, S., Smajić, M., Delić, H., Subašić, N. 2018. *Nacionalna sigurnost i privatna zaštita*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Dujović, J. 2006. *Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Grizold, A. 1992. *Oblikovanje slovenačke nacionalne sigurnosti*. Ljubljana: FDV.
- Helić, V., Artuković, K., Grošo, Dž. i Tunjić, M. 2014. *Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: TDP i ICITAP.
- Kasumović, A. i Ćamil, H. 2000. *Enciklopedijski rječnik odbrane Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Sejtarija.
- Konsultativno vijeće evropskih sudija. 2021. "Mišljenje br. 1 Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE) upućeno Komitetu ministara Savjeta Evrope povodom standarda koji se tiču nezavisnosti sudstva i nesmjernjivosti sudija" Pristupljeno: 18.06.2024. (<https://rm.coe.int/16807481d9>)
- Kožljak, A. 2008. *Evropske i transatlantske strategije sigurnosti*. Sarajevo: Sejtarija.

- Smailbegović, M. 2022. *Magistarski rad: Sigurnost pravosuđa u Federaciji Bosne i Hercegovine – mogućnosti i ograničenja*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Tatalović, S. 2006. *Nacionalna i međunarodna sigurnost*. Zagreb: Politička kultura.
- Tatalović, S. i Bilandžić, M. 2005. *Osnove nacionalne sigurnosti*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.
- Van Bilzen, G. 2015. *The Development of Aid*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Vijeće Evrope. 1950. *Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda*.
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2011. “Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH, broj 08-02-2423-1/2011 od 26. 7. 2011.”
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2017. “Smjernice standarda i mjera sigurnosti za upotrebu u projektima rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih zgrada pravosudnih institucija i projektima nabavke opreme za tehničku zaštitu zgrada pravosudnih institucija broj 09-02-3-226/2017 od 16. 1. 2017.”
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2018. “Zaključci VSTV-a BiH povodom ugrožavanja sigurnosti nositelja pravosudnih funkcija u BiH”. Pristupljeno: 18.06.2024 (<https://pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/75711>)
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2020. “Smjernice za upotrebu sistema videonadzora na zgradama pravosudnih institucija u BiH, broj 09-02-3-989-1/2020 od 10. 3. 2020.”
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2022. “EU podrška reformama pravosuđa u BiH”. Pristupljeno: 18.06.2024. (<https://portalfo2.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/86520>)

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2022. "Platforma za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini od 4. 10. 2022."

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2022. "Platforma za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini". Pristupljeno: 17.06.2024. (<https://portalfo2.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/96053>)

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. 2024. "EU podrška reformama pravosuđa u BiH – IPA 2019 i IPA 2022." Pristupljeno: 18.06.2024. (<https://vsts.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/131922>)

Zakon o sudskoj policiji u Federaciji Bosne i Hercegovine. 2020. "Službene novine Federacije BiH, broj 77/20." Pristupljeno: 18.06.2024. (<https://portalfo2.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/30121>)

International Development Assistance in the Context of Strengthening the Security of Judicial Institutions and Judicial Office Holders in Bosnia and Herzegovina with the Aim of Preserving the Rule of Law

Abstract: This paper aims to determine the importance of international aid for development in the context of strengthening the security of judicial institutions and holders of judicial functions in Bosnia and Herzegovina. This is done in order to achieve an adequate security environment in the judiciary in Bosnia and Herzegovina, as the third pillar of government, which will ensure the rule of law. This paper will consider the area of security with a special emphasis on the security of the judiciary, which is of exceptional importance for the work of courts and prosecutor's offices. The paper will present the role of the High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina. International aid for development in the context of strengthening judicial security in BiH is of crucial importance for the judiciary in Bosnia and Herzegovina, which requires future support from the international community, through aid projects for capacity building.

Keywords: international aid for development, judiciary, judicial police, rule of law, security